

Serbisch-cрncku

Проглас: «Подржати развој првог језика сваког детета – приоритет општег образовања»

Због чега Проглас/Манифест посвећен овој теми?

- Вишејезичност је друштвена реалност. Сва деца имају право да учествују у томе и да од тога имају корист.
- Језик стицати, језике учити и језике не заборављати, већ унапређивати значи усвајање способности које далеко превазилазе све оно што се обично подразумева под појмом познавање/знање језика. Та способност подразумева, дакле, уочавање различитости садржаја, светских представа и култура. При томе је повезаност са способностима за размишљање, социјализацију и представом о интегритету очигледна. Говор и језици су основа комуникације и самог учења. Због тога је приоритет образовања дуготрајно језике учити и у сваком контакту их неговати.
- Посредовање регионалног књижевног/школског језика има високи приоритет. Компетенстост у том језику је важна, како би се у друштву могло битисати/постојати. Како показују студије, неопходно је да школе даље побољшавају подршку билингвалне или вишејезичне деце и омладине у учењу регионалног књижевног/школског језика. Са добро осмишљеном различитошћу може се настава успешно реализовати код полазника различитих предзнања. Учење различитих језика може се повезати уз помоћ развоја језичко свеобухватне дидактике.
- Деца чији први језик није школски језик, уче школски језик као други, а понекад и као трећи или четврти језик. Деца, чије су се породице или доселиле, или су приспеле из других делова државе и њихових говорних подручја, односно, деца чији родитељи говоре различите језике, одрастају у билингвалним или вишејезичним срединама. То може бити предност, мада се данас, нажалост, често и као мана испољава, нарочито код билингвалне или вишејезичне деце чији родитељи чине радничку миграцију. То се изражава у њиховојмногобројности у нижим нивоима секундарних школа /предметној настави (SEK) и у специјалним одељењима (Sonderklasse), као и у њиховој малобројности у средњим школама и високо квалификованим занимањима (Mittelschulen / Berufslehren). Државна школа може њиховм праву «школа за све» само онда правично одговорити, уколико мане структурно разгради и напусти.
- Учење првог језика подржава двојезичну и вишејезичну децу у томе да своје знање језика, начин размишљања и деловања развијају, да изграде јак идентитет и да самим тим постигну добар школски успех.
- За двојезичну и вишејезичну децу и њихове породице је предност, као и за људе који одрастају у средини са једним језиком (монолингвално) када се школским системом подржава двојезичност или вишејезичност деце. Вишејезично образовање омогућава вишестрану комуникацију, нуди шансу за један заједнички интеркултурални живот и рад у Швајцарској као и широм света.
- Учење првог језика у школи и учење других језика је људско право.
- У интересу друштвене заједнице једна се омогући досељеницима добро образовање, укључујући и образовање на њиховом матерњем језику. То не представља само културно богаћење, него и значајну привредну корист. Финансирање наставе првог језика (ранији назив «Курсеви матерњег језика и културе») такође је из ових разлога оправдано.

- Настава различитих првих језика («Курсеви матерњег језика и културе») јача језичку компетентност и самопоуздање деце. Искуство је показало да је изградња самопоуздања такође један допринос интеграцији и превенцији против насиља. У том смислу таква настава има управо у једнојезичном школском окружењу велики интеграциони утицај и прилично доприноси стварању добре «школске климе».
- Школске установе су у могућности да изузетно појачају интензитет свих позитивних деловања које настави доприноси вишејезичност путем свеобухватног признавања и вредновања вишејезичности свих (а не само оних који припадају «образовној елити»).

1.1.1 Проглас: «Подржати развој првог језика сваког детета- приоритет општег образовања»

- **Све потписане организације и поједине особе уверења су да језичка шареноликост у Швајцарској, која се састоји од четири говорна подручја и у којој се говори на многим другим језицима, представља велики потенцијал који условљава швајцарске просветне власти на даљи развој истог.**
- **Они захтевају од свих одговорних у образовној и језичкој политици у Влади, ЕДК, кантонима и општинама одговорност, а нарочито озбиљно прхватање у односу на садржајна, павна, организаторска и финансијска питања, као и заједнички рад са носиоцима курсева досадашње наставе на различитим матерњим/првим језицима («Курсеви матерњег језика и културе»), те њихову интеграцију у основне школе.**
- Они поздрављају одлуку Швајцарске конференције директора за васпитање, ЕДК, Они поздрављају одлуку Швајцарске конференције директора за васпитање, ЕДК, да ХСК-курсеви у кантонима подрже посредством организаторских мера при спровођењу јединственог швајцарског образовног система (Konkordat HarmoS), при чему сматрају да је то управо важан корак у правом смеру. Они захтевају од кантона да подршку неодложно конкретизују. Од ЕДК се захтева отварање једног радног места са задатком главног и координирајућег пружања подршке у овој области, као и уску сарадњу са кантонима.

Удружење заједнички друштвени интерес подршке развоја првог језика сваког детета (Interessengemeinschaft Erstsprachen) захтева од Владе, ЕДК, кантона и општина:

1. Школа као институција мора вишејезичност признавати и унапређивати, јер је она део школске свакодневнице и присутна је у школи. Унапређивање првог/матерњег језика чини део школског плана и програма и не сме се више постојати на самој граници истог. Свим заинтересованим факторима у процесу учења мора бити потпуно на располагању. Циљ је да језичка компетентност посредује у учењу разних језика, као и да потпомогне процес интеграције двојезичне и вишејезичне деце у школи и у друштву.
2. Сви кантони су на основу чл.4 хармонизованог швајцарског школског система (HarmoS-Konkordats) дужни да путем организаторских мера и средстава унапреде ХСК курсеве (курсеви матерњег језика и културе), да исте неодложно конкретизују, спроведу или изграде. Први неопходни корак је организовати наставу првих/матерњих језика (ХСК-курсеви) у оквиру официјелних школских просторија и у оквиру редовног распореда часова са могућношћу употребе школског материјала и званичног уношења резултата ове наставе у ђачке књижице и сведочанства.
3. У оквиру задатка реорне школства на нивоу Швајцарске (HarmoS-Konkordats) неопходно је спровођење следећих корака:
  - A Свесна подршка развоја првих/матерњих језика је од изузетног значаја при преласку из породичног окружења у свет образовања, у допунске породичне смештаје/установе, у данашње вртиће и у нове предшколске –школске нивое (Basis- или Grundstufe). Након тога настава матерњих/првих језика треба да постане део општег образовања и у оквиру предметне наставе –виших разреда, односно, изборни предмет усредњим школама уз могућност полагања двојезичне матуре. Стечено знање језика у оквиру наставе матерњег/првог језика треба бити потврђено и оцењено (оцене у ђачким књижицама, сертификат, свесност о знању језика). Сва ова многострука знања требају бити призната при избору занимања.
  - B У програму –подршка учењу језика заузима учење различитих првих/матерњих језика на свим нивоима своје одређено место. Ту спадају и елементи попут ЕЛБЕ (éveil au langage et ouverture aux langues, language awareness, Begegnung mit Sprachen, однос према језицима), свесност о језику, концепти интегративне језичке дидактике, координирајуће језичке дидактике у образовању просветних радника. Нарочито спада настава матерњег/првог језика у оквиру регионалних језичких наставних планова и програма који се развијају у оквиру хармонизованог швајцарског школског система (HarmoS-Konkordats).
  - C Настава језика у оквиру свих предмета страних и матерњих језика јавног образовања, као и настава матерњег/првог језика (курсеви ХСК) се допуњују и због тога је неопходно и да се усагласе, на пример, стварањем једног заједничког оквирног наставног плана и заједничког педагошког става према језичкој настави и унапређивању језика. Наставници наставе матерњег/првог језика (курсева ХСК) доприносе својим специјалним ресурсима и компетенцијама/способностима. Кроз заједничке програме и пројекте могу исти бити признати и корисни.
  - D За савлађивање ових нових захтева потребан је оквирни правилник за наставнике. При томе су нарочито важни изједначени услови при запошљавању и у остваривању права у оквиру стручног усавршавања. За развој јавног образовања у правцу развоја вишејезичности ученика неопходно је ставити на располагање довољно временских

ресурса и финансијских средстава. Педагошки факултети, универзитети и планирани «Центар за развој језичких компетенција» имају одговорност да се побрину за област вишејезичности, област наставе учења матерњег/првог језика, за образовање и стручно усавршавање наставника на свим нивоима, као и да се побрину за одговарајућа истраживања. У реализовању истог неопходна им је наионална и интернационална сарадња, одговарајућа даља истраживања и развој.

4. **Закључак:** Будућност општег образовања/јавне школе- право на образовање за све и свих-лежи у вишејезичности. То се може остварити само уколико јавне просветне власти преузму потпуну садржајну, правну, организаторску и финансијску одговорност, такође и за наставу матерњег/првог језика (курсеве ХСК) , а у сарадњи са земљама порекла и организаорима наставе матерњег/првог језика различитих језичких мигранстких група. Ово треба следити у оквиру спровођења јединственог/хармонизованог школског система обавезног школовања (HarmoS-Konkordats).

Прерађено и усвојено од стране Оснивачке седнице Удружења за подршку развоја првог језика сваког детета - Interessengemeinschaft Erstsprachen, дана 22. септембра 2007. године.